„ЗАСТАВА“ излази четири пута у недељи и то: уторником, четвртком, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 гр.
На четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг сеплаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а пред плата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 26. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 15. (27.) ФЕБРУАРА 1876. ГОДИНА XI.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

Пешта 24. фебруар. (6 сахата 15 минута.) Рашидове ноте подсмеј. Избеглима дато четири недеље за повратак. Пеко Павловић одбио пацификацију. Родић Молинари добили упутство враћати избегле. Сад ред на Србију и Црну гору да се покажу шта вреде. У Француској на место Бифета Дифор. У Пешти узрујаност. Вода расте, стоји па 23 стопе. Опасности личне нема. (Овај је телеграм штампан у прошлом броју, ал' како није могао доспети у све примерке, то га овде поново штампамо.)

Будим Пешта 13. фебр. Саборске седнице одгођене до четвртка. Шувалов долази у Цариград, Игњатијев у Лондон. Вода устиче, силни лед пролази.

ДВА ОДГОВОРА НА ЈЕДНУ НОТУ.

Турска је одговорила на реформску ноту. Рашид-паша изјавио је аустро-угарском посланику у Цариграду, да је висока порта дошла до уверења, да су силе склоне, да моралну пресију учине на побуњене покрајине свим средствима, која им на расположењу стоје, само да се избегну заплети, који би могли понићи, ако би се продужили немири у Босни и Херцеговини, па како порта хоће да докаже, да предусрета савете велесила и да гаји живу жељу да се поврати благостање и поредак међу заблуделе поданике њене, то се жури Рашид-паша, да саопшти одлуке њ. царског величаства султана ексцеленцији аустро-угарског посланика.

У даљем одговору вели Рашид-паша, да је царска влада издала ираду, у којој се наређује, да се одма изведу четир тачке од оних пет тачака, које су за Босну и Херцеговину предложене, и вољна је, да те тачке ступе у целом обиму свом у крепост у тим побуњеним покрајинама.

Пету предложену тачку замењује наредба, која одговара у пуној мери како потребама речених покрајина, тако исто и намерама, из којих је поникао дотични предлог грофа Андрашија.

Што се тиче употребе изравних пореза за потребе покрајинске, ту порта приговара, да се та установа неможе довести у склад са општим суставом отоманске финансијске управе. Но ипак је султан вољан, посматрајући пустош у побуњеним покрајинама, да избаци једну извесну суму, која ће се тек онда опредити, кад се саслушају жеље управних комисија и утврдити на основу локалних потреба.

То је у главном турски одговор на реформску ноту грофа Андрашија. Турска није могла боље одговорити. Она предусрета вољно савете велесила, јер је уверена, да ће ови свим средствима морално утицати, да се устанак угуши. Турска дакле у почетку одговора својег везује своје приступање предложеним реформама за услов, да велесиле пораде што живље око уништења устанка српског. По ту цену вољна је она, да даде оне реформе, које ће повратити поредак и благостање међу „заблудене“ поданике њене, који су били тако слободни, да се маше јуначког оружја. Но и те реформе неприма у целом обиму. Пету тачку просто замењује наредбом једном, која боље одговара општем „суставу финансијске управе“ у отоманској царевини.

Може ли бити веће ироније, но што је овај турски одговор? Порта се у брк смеје целој јевропској дипломацији и титра се са захтевима хришћанским под плаштом „начелног“ пристајања на дипломатске предлоге. И још имају образа синови Израјиљеви да ликују услед тога, да на сва звона у свет телале, како је Јевропа одржала победу на Босфору, како се тамошњи болесник приклонио леку, што му је преписао теребешки гроф? Аустро-угарски власници имају савести и правдољубља, да према том турском понашању одказују пребеглој босанско-херцеговачкој нејачи уточишта на својем територију, и да им прописују време за које се имају удалити са овог земљишта!

Но нека одговарају јевропски власници пред својом савести и неумитним судијом — повесницом света. Наше је, да прстом укажемо на још један одговор на горе речене реформе. У овом броју саопштавамо извештај о састанку, што су га имале усташке воће на Суторини. Као што смо се надали, тако се и збило. Усташи одбијају реформе, неће ни да чују за њих, јер су уверени да у Турској о томе не може говора бити, док коран влада у тој држави. Усташи су вољни, да продуже своју борбу до очајности, онако, како се у повеници спомиње, да су се борили Картагињани, Нумантинци и други славни народи против угњетача својих. Па ако изгину сви до једног, ни онда неће, да им се нејач њихова враћа у своју постојбину. Нека иде широм света, ал нек недолази у Херцеговину крваву, јер би их Турчин могао поклати из беснила и бојазни, да се опет не изроди ново коло српских соколова, које ће опет једном да потражи своју слободу с мачем у руци. Дошло је на састанку до речи о просвећеној Јевропи, о јевропским велесилама и о одношају према Русији. Милина је слушати, како ти јунаци беседе, како зрело суде они, које је природа тако даровала, и који погледају у право стање без икаквих примисли чистим соколовим погледом својим. Веле, да је овде питање о српској слободи, па се с тога противе томе силници јевропски, а сасма би другче зборили, да је друга вера и народност у питању. За Русију је добро приметио Пеко Павловић: да неби имала потребе, да се крије и дипломатише кад би водила отворену, несебичну политику на истоку, која би према српском народу братинска била, јер би до сад у таком случају давно Србство ослобођено било, а као таково припомогло би Русији, да се отресе туђинског уплива.

Русија, ил боље рећи, руска влада понашала се за цело време овог српског устанка противно интересима славенског народа на балканском полуотоку. Она је, као трећи у „тројецарском савезу,“ подпомагала верно напрезања дипломације, да се одржи мир, да устанак не захвати веће размере. Она је у том смислу развила живу радњу у кнежевинама српским. Једини саопштај владиног „весника“ и држање руског посланика у Цариграду ђенерала Игњатијева, што је било таке нарави, да се бар могло толико навести: да је руска источна политика — загонетка. То је таман толико довољно било, да утеши Славене донекле с једне стране, а да осталу Европу одржи у оном неповерењу, која је давнашња према Русима. Са сваке стране дакле, била је досадања руска политика промашена, ил бар криво схваћена, и ако се знаде, да су тамошњи државници стари „козаци“ у традицијоналној школи њиховој.

Сад се јавља да Игњатијев одлази к о посланик у Лондон, а на његово место да долази Шувалов, досадањи руски заступник у Лондону. Ако је то премештање у свези са диференцијама, које су се у последње време износиле на јавност, као да постоје између ђенерала Игњатијева и аустро-угарског посланика Зичија у Цариграду, то би се исти премештај имао сматрати као поновни уступак Русије према тројецарском савезу и дипломатским интересима. Но тај уступак и опет губи своју значајност у толико, што се ђенерал Игњатијев шиље у Лондон, на место, које је у погледу источног питања толико исто можда још у већој мери и од самог Цариграда важно и значајно. Опет би се у том случају показала она „загонетка“ политика, она скитијска нарав, која се код Руса показивала не само на дипломатском, већ и на бојном пољу, и која као да је обљубљена код данашњих државника руских.

Свега тог, по нашем мнењу, неби нужно било, да је намера Русије у погледу источног питања, или бар у погледу остварења српске државности несебична, без сваке примисли. Тад неби нужно било Русији, да разноврсним маневрима замазује јавно мнење како код осталих Славена, тако и код неславенске Јевропе. Неби јој потребан био тај тешки, скоро неизведљиви, а неплеменити посао. Но тога невидимо у руској политици. Русија је знала водити велике ратове за туђе интересе у туђим земљама. Знала се заузимати за нека начела, која су стала Русију големих жртава у крви и новцу, ал што се тиче славенских интереса, где је у питању била лепша будућност, да и сам опстанак којег славенског, братинског јој народа, ту Русија није била тако издашна и несебична као у првим случајевима. За ову тврдњу нашу могли би вазда примера навести из повеснице, који би посведочили истинитост нашега навода. Но није нам сад до тога. Оволико смо навели само због тога, да се види колико је оправдано оно, што је Пеко Павловић рекао о Русији на усташком састанку у Суторини, и да Русија нема права да захтева од целог Српства, да удешава своју политику према државницима на Неви, особито, ако се отуд захтева — пристајање на реформе, поновно подвргнуће под јарам турски.

Јевропа имаде два одговора на своје реформске предлоге — турски и српски одговор. Та два одговора у суштини својој не разликују се толико, као што на први мах изгледа. Турци пристају на реформе, јер немисле на озбиљно извођење у живот; усташи не пристају, јер знају да је све то лаж и обмана, која иде о глави слободи србињској.

Према тим одговорима Јевропа ће имати да заузме нов положај. Говори се и наглашава се: потреба јевропског мира, која је изнад захтева и интереса усташке нам браће. Заиста је чудно, да се највише они заузимљу за мир, који су најмање додирнути у рату.

Дипломате певају песму мира, са висине друштвеног слоја чудно одјекује та песма у дубини друштва, код масе народа, код — раје. „Ту кнезови нису ради кавзи, ал' је рада сиротиња раја“. Потмуло јечи лозинка: „слобода ил смрт“! на утишавања, која се одозго чине. Јевропски народи, јавно мнење образованог света стоји на страни правде и слободе, стоји за наставак јуначке борбе за слободу.

Јевропска дипломација, јевропске владе нека према тим приликама бирају одговор, који ће дати на одговор — српски и турски. Потоњи догађаји и повесница света судиће!

—ђ—

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

Из Суторине 3 (15) феб. (Допис.) Као што сам у првом допису јавио, војводе и главари усташки дошли су овђе ради неког договора међусобног. Предмет је договарања био: како да се продужи ратовање при садашњијем околностима. Све појединости овог договора, неможе се јавности предати, будући да се тиче ратне операције. Држим да је доста, на умирење пријатеља овог устанка, кад кажем да су војводе *једногласно закључили даље војевање продужити, па или сви изгинути, или подпуну слободу стећи*. Шта више, кад је била ријеч о реформама, које су велесиле предали Султану, војвода Лазар Сочица рече: какве реформе људи, ако Бога знате, та није ли Султан до саде толико пута обећавао велесилама да ће дати равноправност свијем народима свога царства, па шта даде? не треба да вам причам сви знате, јер нас је свијех невоља и нагнала да се прихватимо оружја. За то боље нам је поштено умријети, него и даље пуштати се варати шаренијем обећањима, па чамити под јарам турски. Лако је Султану обећати на хартији шта хоће, али хоће ли он обећања испунити, то није његова брига, него његовијех зулумћара. Мени је дивно чудо да још има људи на свијету, који мисле да има вјере у турчина? Овђе му многи прекидоше ријеч: та лако је странијем силама вјеровати како хоће јер се њихове коже не тиче а за Србе није им бриге, кад ни славенска Русија немари за нас а она нам је и по вјери и по крви сродна. Виђели би ми да су у Босни и Херцеговини Енглези, или Немци, били велесиле примале турска папирна обећања? Један Рус, који се на овом збору десио, рече, Русија би вам помогла, али су јој немци свезали руке, те народ руски неможе да ради као што осјећа и као што му дужност налаже спрама своје браће. На ово примјети војвода Пеко Павловић: „било је згода кад нас је Русија могла лако ослободити од турског робства, па да нас је прије ослободила, ми би јој данас помогли одријешити руке. Рус признаде да је ово истина, али рече: руски народ није томе крив. —

Војвода Зимонић прихвати ријеч: браћо, ево имам шесет и шест година, па ми се чини да немам четрдесет, ни најмање није ми додијало ово војевање, па кад мени старцу није додијала ова зима, него ме још укријепила, те се уздам, кад настану љепша времена, да ће нам много лакше бити војевати, а у то могао би се и још ко сјетити нас, те нам пружити братску руку. Па кад ја овако осјећам, шта мора бити код нашијех младића? Моје је мјење, браћо, да с Турцима нема мира, него или смрт, или слобода.

Још се много говорило о реформама, док војвода Пеко Павловић рече: управо ми незнамо какве су то реформе, али доста кад знамо да су турске, за то стално можемо рећи да се херцеговци неће мирити, нити предавати турцима; док тече један херцеговац ми ћемо се борити, па кад сви изгинемо, онда нека велесиле позову наше жене и ђецу, нека им предаду реформе, па нека их воде драго ли им у Азију, или Африку, јер у Херцеговину зајсто немају раштa, јер би их домаћи Турци све исклали, да се неби опет кад подигли Срби да покушају извојевати слободу, за коју ми данас гинемо. Сви знамо какви су турци, доста је да памтимо на Савин-дан што се догодило, кад нам Турци ископаше из гробова нашу браћу, који бјеху погинули још на богојављење, па им сјекошо главе. Та шта би било, кад би ми у зао час прихватили турске реформе. Онда би нас живе пекли, као што су радили и до саде.

Неможе дакле бити говора о миру међу нама и турцима, него или слобода, или смрт, јер дочим ми по стотине живијех турака пуштамо на слободу, Турци нам мртве из гробова одкопају па сјеку, (ово је истина било, свједоче многи очевидци, међу који и вице консил из Требиња Вуко Врчевић, који је видио усмрћене главе доносити у Требиње.)

Дивота је било виђети све српске војводе на састанку. Сваки изгледа као Обилић. Нашто помишљех, та да није пушке сваки од овијех јунака могао ударити на стотину Турака. Пјесме нам кажу за јунаштва Милоша и Марка, али очима саде видимо јунаштва старине Зимонића, Сочице и Павловића са осталијем по избор јунацима, који у сваком боју посјеку по којег Турчина. Зајиста можеме рећи да су ови јунаци, бољи од старијех и да са овима српство пропанути неће.

Сваким даном овђе долази по који добровољац Талијанац, или Француз, па нам је дивно чудо, да покрај толико браће Срба, најмање добровољаца Србаља има. Шта је од вајвођана, ђе ли су храбри граничари? Мож-да и они чекају пролеће? — ђурђев-данак примиче се видићемо, хоће ли Срби допустити да Српство у Херцеговини, Старој Србији и Босни пропане. Уздамо се да неће.

С личко-босанске границе. (Допис.) Јужно-босански устанак, који је од неког времена због великог снега, леда и других разлога, у тврдој позицији, у црном потоку, Тишковцу, и Дреновцу мирно стојао, мотрећи на турске посаде у Грахову, Унцу, Петровцу, Кључу, Вакупу и т. д. опет о себи знака дава и појављује се у ономе виду, као што и јест. Опрезни и разборити управитељи усташки чета, нису се ни најмање осврталн што им са разни страна поручиваше, да Турке задиркују, само да се зна, да устанак постоји. Усташки одбор и воће закључиле су између себе, да се сваке ситнице и мала чаркања избегавају, да се освојене позиције особито Тромеђа, Тишковац, Дреновац, и простор до Граба чврсто држи, и турски нападај сузбија, да се за већа подузећа спрема, и тек ако се види да ће Србија и Црна Гора Турској рат објавити, да се онда по већ скројеном и уговореном плану оперира. И ако та операција још отпочела није, већ само поједине чете 40—60 људи по народу изаслате, да поједине турске зулумћаре разгоне, турске посаде рекогносцирају и народ храбре, ипак је јужно-босански устанак Турцима толико јада и страха задао, да су се сви с десног на леви брег реке Унца повукли, све мостове порушили и што су на десној страни имали, на леву страну препртљали. И посада у Унцу бојећи се да је усташе у тврдој позицији изненадно не нападну, повукли се исто на леви брег, срушив ћуприју на Унцу.

И тако сад с ову страну Унца, баш ни једног турчина нема, и јужно-босанске усташе сад у јужном крају господаре, непрети им с ниједне стране

опасност, прикупљају своју снагу, и док се време опорави, и ако среће буде, да се у босанском питању прави фактор појави, показаће се: што ће и какву ће корист јужно-босански устанак, општој ствари допринети.

Јављено вам је како су усташи на светог Саву тврду караулу код Мартина брода запалили и порушили, а предпрошлу ноћ запалише на Бобољуску чардак Миралаин-бега Кулиновића, брата познатог крвопије Тахир-бега Кулиновића, задобише нешто жита, попушкараше се с Турцима, који утекоше, јер им посада из Унца у помоћ непритече, мислећи да ће усташи с друге стране на њу нападати.

Једна је несрећа, што је крајишки, т. ј. јужнобосански устанак понајслабије подупиран, и што се још и данас кад се види да је крајишки устанак тако знатан успех показао, на исти никаква пажња необраћа, и што довољно оружја и друге спреме нема.

Да је среће као што је нема, пак да крајишки устанак ма кога иза леђа има, могло би се у кратко време 10.000 ваљани бораца прикупити, који би без икаква одпора до Сарајева допрли; али што ће борци кад нема оружја! — Тако је, кад ми још нигде никаквог средоточишта немамо, одкуда би се опште ствари унапређивале. За Србију и Црну Гору, које су позване да робујућу браћу ослободе, и народно коло поведу, чини се као да је босанска крајина за исте „terra incognita“ кад невиде, да је овде чвор, и да се из крајине по вољи на све стране оперирати може.

Сад било камо му драго, из ових крајева надајте се скорије знатним догађајима, а о успеху немојте сумњати. **(н.)**

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Пешт. Лојд“ у допису из Цариграда о немогућности извођења реформа пише:

„Пристајање уз предлоге (грофа Андрашије) *није никако озбиљно и искрено*, и нити у околици султана нити влада портина мисли на извођење и каквих реформа јер у исто време кад је ирада издана о реформским предлозима именовао је султан за *председника свога државног саветника Намик-пашу*, најпозначатијег фанатика, смртног непријатеља свију немусломанских живаља и свакога најнезнатнијег новачења, човека, који је таки простак, да му је телеграф страшна новина. и када је у најновије време стајао на челу ратне управе, није за четрнајст дана ни једну депешу отправио, човека који је у исто време, када је изишао реформски ферман од 12 декембра, у министарском савету продро са закључком, који је од ото доба натраг узет, и по коме хришћани у турској четврти неби смели живети, а они, који тамо живе морали би до 1. марта о. г. своје куће оставити. Таког човека поставити на чело државном савету у тренутку, у ком се пред целом Европом обвеза узима на се, да ће се андрашијини реформски предлози извести, показује довољно, шта се има очекивати од турских обећања.“

„Преса“ у допису из Цариграда пише:

„Пошто су формалности, које су претходиле примању реформских предлога, свршене, очекује се ирада султана, која би садржавала у себи параграфе новог законодавста за Босну и Херцеговину. Избор комесара, који се имају именовати по жељи Турске, да определе пореске приходе, што би у обе провинције заостати имали, врло је тежак, јер и оно мало хришћанских званичника, који су за то способни, лако подлежу притиску из Цариграда. Мањина становника, која би способна била за ова места, као да би сувише свој утицај у корист провинција употребила. Указ султана ће за старотурску странку бити сигнал, знак за борбу, и надајмо се, да садање министарство неће опасност за малу држати и да ће последице њене одклонити.

Староверци су многим опасностима паметнији постали и играју се за сад са затвореним картама. Огњиште сплеткама није овде већ у малоазијатским земљама. Знамените особе странке староверацa заузимају се, има већ неколико недеља, за то, да се султану преда молбеница у којој би се опоменуо на новачења садањег министарства. Падиша, веле они, нека помисли, да ће неразумношћу младих Турака османска држава постати вазалом, клетвеником великих сила и да се временом мора распасти. Старотурци били су и лукави довољно, те су султану наговестили, да су они безусловно за искључење наследника Мехмед-Мурат-ефендије а да су за сина му Јусуф-Изедин-ефендију“.

„Народни лист“ пише; „Нема већ двојбе, да усташе одлучно одбијају Андрашијеве преинаке, примљене од Турске. Посредовање дипломације неће дакле ни с овога погледа, ништа помоћи, пошто су усташи тврдо уверени, и подпуним правом, да под Турском није могуће извести никаква озбиљна преустроја.

Шта ће бити сада? — Хоће ли се јевропејске власти заузети заната турских кавaза, те, као што кажу, силом склонити усташе да прионе обманама турских обећања? — То се паметно неда мислити по ни једну државу, којој стоји до своје будућности, и можда до своје главе. — Аустрија навластито, мора да најобзирније поступа у овим скроз опасним кланцима. Како њезино пријатељско понашање према усташима, може јој прибавити велику харност и љубав са стране славјанства, тако сваки непријатељски корак против њих може јој бити од велике, од непрецењиве шкоде: Аустрија не може и несме заборавити, да ју још славјанска плећа носе кроз узбуркане њезине валове.

„Нова сл. Преса“ мисли да ће устанак клонути, како Аустрија строго затвори своје границе у Хрватској и Далмацији, и како Црна Гора, такођер под притиском велесила, буде забранила пружати сваку и најмању помоћ усташима.

Ове се ствари, да како, дају писати; али сваки ко иоле познаје границе наших земаља са Босном и са Херцеговином, ко иоле познаје одношаје народности, вјере, крви, родбине и предаја од памтивека пограничног пука, мора валај да се насмеје рицети бечкиње „Нове сл. Пресе.“ — Мудрост ове турске пријатељице тако дубоко захваћа, да би она знала допокон забранити, да и комад хљеба не дође усташима преко наше границе! Препоручујемо грофу Андрашију да прихвати овај редки, предлог, и да се прошета са уредником „Нове сл. Пресе“, миљунером Етиене-ом, границама нашим од Кривошија, преко Суторине, и чак ако хоће до Вргорца и Книна. Прималеће је згодно доба за туристе, а научиће у исто време и ти великаши бечки, како само са мало миљуна ц. кр. војске, моћи ће се лепо овде чувати прелаз к браћи нашој усташима!

На страну шалом, рецимо у кратко, да никаква сила на свету неће моћи до века забранити, да народ наш пружа својој заробљеној браћи ону помоћ, коју од њега морају очекивати. На жалост ми у Далмацији нисмо толико богати, да би могли огромним потребама њиховим доскочити; те и у овом погледу много се вара и превеђ измишљава бечки лист, који неби хтео допустити да у потреби ни комад хљеба усташима крвној браћи нашој, доставимо, дочим је просто турском крвнику, под обраном власти аустријске, преко земљишта нашег, возити на хиљаде врећа брашна, и на поворке кола сваковрсне друге хране.

По нашем мнењу, лудо је, дакле, уздање да ће се устанак савладати строгим затвором аустријске и црногорске границе. — Црна Гора не може и неће тога учинити; Аустрија ако и буде хтела, неће него утаман пусти новац трошити.

Шта дакле? — Или се дипломација сама мора договорити, како да закопа у мало дана мрцину турску, да већ не кужи Европу; или мора оставити усташе нека они уз тешке муке сами то свето дело испуне, братском помоћу и моралном подпором велесила и свега света. Сви остали напори дипломације изаћи ће на празно, а могу јој стати пуно више крви, невоља и расула.“

СА УГАРСКОГ САБОРА.

Простор листа и догађаји важнији на политичном обзору нису нам до сад допустили, да саопштимо шпецијално вођање уг. сабора о законском нацрту о формалностима код тестамента, наследњим уговорима и дарованју за случај смрти. Како су то привато-правни одношаји, то их саопштавамо у данашњем броју.

У првом параграфу тог законског нацрта опредељено је, да тестаменат, који својеручно напише и подпише сам тестатор, мора још од два сведска, а сваки други тестаменат од четир сведока премаподписан бити.

После подуже дебате примљен је исти параграф без икакве промене.

У § 2. набрајају се они, који немогу фунгирати као сведоци при писменим приватним тестаментима. Ти су: који још нису 18 година стари, слепи, глуви и неми, који су лишени употребе разума, напоследку, који су осуђени због вероломства ил' другог којег из грамзивости почињеног злочинства.

При гласању примљен је и тај параграф уз стилистичну промену.

У 3. опредељује, да сведоци морају сви скупа присутни бити при тестирању и морају доказати моћи, да непостоји у особи тестатора каква обмана ил' превара.

Предложена је осим другог синтактична поправка текста, која је са параграфом усвојена.

Код § 4. предложио је Хостински, да оба сведока код самописаног тестамента морају знати читати и писати. Тај је предлог одбачен и примљен је првобитни састав.

§ 5. и 6. навађају оне случајеве, у којима нужно, да сведоци знају садржај тестамента и после опе, где га знати морају. Ти су параграфи примљени без промене, ал се дуга дебата заподела око питања, дал је за правоваљаност тестамента битни услов назначење места и времена, где и кад је тестаменат какав начињен и од сведока подписан? Примљено је: да је прибележење датума битна потреба за правоваљаност којег тестамента, и упућено је према томе правној комисији, да текстира потребно у новом параграфу.

§ 7. опредељава, да, ако се који тестаменат од тестатора своје ручно написан састоји из више табака (арака), мора крај конца, који везује табаке од тестатора и бар једног сведока запечаћен бити. Примљено без промене.

У 8. опредељује се, ако је који присутни сведок, сродник му или жена у тестаменту споменута, да ти легати само тако важе, ако је осим у питању стојећех сведока, законом прописани број сведока присутан био.

Примљено без промене.

§ 9. садржава три услова, под којима је дозвољен изузетак од горњег правила.

Кућа их је усвојила.

§ 10. по којем не важе тестаменти, који су у шифрама састављени, примљен је без примедбе.

§ 11. опредељује, ако се који тестаменат позива на какав документ или на какву прибелешку, да истих определења само онда имају важити, ако документат имаде потребне документе, који се изискују за доказну моћ, а прибелешка ако је учињена по свим формалним захтевима једног писменог тестамента.

Примљено уз коректније штилизовање параграфа.

§ 12. по којем последње опоруке две особе у једном и истом тестаменту само тад правоваљане могу бити, ако су дотична индивидуа муж и жена, — даље § 13, по коме определења постављена за тестаменат важе и за писмене кодициле, примљени су без измене.

Следећи шест параграфа говоре о усменим последњим опорукама.

§ 14. захтева за правоваљаност усмене опоруке присутност од 4 сведока, који разуму језик тестатора, даље и то, да тестатор своје опоруке пред сведоци разлаже усмено и разговетно, а не да на која питања просто са да и не одговара.

Додато је још, да тестатор мора пред сведоци изјавити, да сматра своје изјаве као усмен тестамент, и тако је од куће примљено.

§ 15 наређује, да определења у §§ 2, 3, 8 и 11 важе и за усмене тестаменте.

По § 16 усмени тестаменти само онда важе, ако тестатор умре за три месеца; изузима се случај, ако тестатор дође у тако стање, да неможе нову последњу опоруку правити.

Примљено без промене.

§ 17, по којем доцније на писмено узет пређашњи усмен тестаменат има се сматрати као нов тестаменат и мора одговарати захтевима једног писменог тестамента; — § 18, који опредељује, да започет а не довршен писмен тестаменат или писмен тестаменат, код којег нису одржани за то прописани услови, само се тад може сматрати као усмен тестаменат, ако су при том одржани они услови, који се иште за усмен тестаменат и ако је тестатор изрично изјавио, да хоће да се сматрају изјаве му као његов усмен тестаменат; — на послетку § 19, по којем су определења за последње усмене опоруке меродавна и за усмене кодициле, — примљени су без примедбе непромењено.

КОЈИ ПУТОВИ ВОДЕ У БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ?

До сада је порта издавала разне фермане, ираде и хатишерифе у намери да поправи стање својих поданика, али није учинила ничега одлучнога што би умирило Босну и Херцеговину. Ми не знамо, којим средствима порта мисли постигнути, да се да се устаници опет поврате својим огњиштима, али смо уверени, да међу та средства не може бројати се обнародовање реформа, у које нико не верује. Турска влада не зна ваљано ни свој положај у Босни и Херцеговини, ни значај тих провинција у војном, економском и у другом обзиру. Да видимо како ове земље стоје!

Северозападна чест јевропске Турске: Босна, Херцеговина и Стара Србија већ су по своме стратегичкоме положају од остале турске државе са свим оделење земље Са свију страна су окружене становништвом српског племена: са севера и запада српско-хрватским утрojној краљевини, с истока кнежевином Србијом с југа кнежевином Црном Гором. Житељи Босне и Херцеговине, као што је са свим наравно, имају осећања према својим једноплеменим суседима, који се налазе у далеко бољим економским и политичким околностима.

Такав положај је врло незгодан у време мира и рата.

Порта има улазак у те провинције преко два пута преко Клека и Суторине. Обе ове луке су по уговору с Аустријом неутралне, и порта се њима несме користити без предходног пристајања аустриске владе. Суторинска лука налази се у скровитом аустријском мору, у которском заливу, и може порти само на штету служити, јер кроз ту луку може словенско становништво Далмације слободно Херцеговцима свасу помоћ давати противу Турака. За турску војску је ова лука неприступна, јер јој се не дају приближити аустријска тврђава Пунта д' Остро градић Арза, батерија Жаница, батерија Розе и градић Спањоло над Ерцег-Новим.

Лука клекска није много боља од суторинске. Пред том луком стоје аустријски „вахтшифи“ (лађе-стражарице), које имају заповести, да пуцају на сваки брод, који се приближују луци. Аустријске лађе-стражарке до пуштају туђим бродовима само у том случају да приступе, ако су од владе добиле за то допуст.

Клекска лука може дакле за Турску само онда имати хасне, ако Аустријски интереси то допусте. Ако је порта до сад искрцала војску у овој луци и ако је шиљала своје војводе тим путем у Херцеговину, то је бивало увек у споразумљењу с Аустријом, која је сигурно налазила, да је то у њеном интересу.

У такој неприлици наумила је била турска влада да шаље војску у ту своју одељену област другим путем, а то је: Дунавом, из Видина, поред српских трђава: Кладова, Смедерева, Београда и Шапца у Босну. Не знамо, дали се ко противи овој намери, но мислимо. да би било врло ризично шиљати војску и ратне припреме поред српских тврђава под српским батеријама, јер су убојни подузетци управљени противу Бошњака, који су браћа Србима у Србији. Тако употребљавање слободног Дунува за војне цели у време рата с Бошњацима и с Херцеговцима није, по нашем мишљењу, ван сваке сумње, јер и мирољубива влада у Србији била би принуђена енергички противити се таком поступку Турске. Све ако би и Аускро-Угарска прастала на тако употребљавање слободног Дунава то ипак овај пут једва би за Турску згоднији био од суторинскога.

Једини пут за шиљање војске у Босну и Херцеговину води новопазарским кланцем то јест она уска пруга међу Црном Гором и Србијом, од које половина припада Босни а половина Црној Гори. Тим кланцем иде главни цариградски друм из Румелије у Босну и то преко новог Пазара, Сенице, Нове вароши и Вишеграда у Сарајево, столицу Босне. Но и овај пут протеже се у самим уским кланцима близу српске границе, те је такођер незгодан за преважање хране и ратне опреме; у дужини, која износи више од двадесет миља (од Новог Пазара до Вишеграда,) тај је пут са свим у власти српске пограничне страже. Тако и тај бољи пут из Турске у Босну није безопасан и згодан, те не може служити као војни друм у Босну и Херцеговину.

Овоме путу прети, осим Србије у време рата с југозападне стране и Црна Гора.

Види се дакле да је случај ратних операција у Босни и Херцеговини и овај сухоземни друм из Румелије у Босну врло незгодан за Турску.

Из свега тога види се, да су Босна и Херцеговина у стратегичком обзиру са свим оделење од остале турске државе, и да је за Турску врло тешко ове провинције сачувати, ако није са свим немогуће, особито у том случају, ако се велике државе буду држале начела неутралности то јест: ако не буду сметале Црној Гори и Србији, да не иду у помоћ браћи својој, која су у тим земљама.

Из „Руског Мира“

ДОПИСИ.

Из Шајкаше, 6 фебруара. Замашни догађаји који се збивају ово скоро $^{2}/_{3}$ године на јужној страни Аустро-Угарске а који се у опште свакога правду и слободу љубећега а по себце и највише једнокрвне и једноверне браће срчани Херцеговаца и поносни Босанаца тиче, који догађаји с правом запремају већи део штованог овог листа: уздржаше нас да досађујемо са овдашњим догађајима од мање вредности него што су оно први општи. Али пошто за који дан и овде код нас у Угарској крајини предстоје не мале реформе т. ј. промене а то су избори општинских званичника и представништва, то нека нам је слободно за сад о овом важном и животном питању коју прозборити.

Познато је да се ови избори до јула месеца ове год. имају обавити, и с почетком јула да ће се све оно што је још по граничарски било укинути (изузимајући закон о комунијама и школски) и наступити опај прави као што се овде вели паоријашки, мађарски закон. А идуће године истога месеца докле садањи солгабирови све како је боље у ред доведу т. ј. док изберу нове општ. званичнике и представништва и науче их како ваља слушати и служити, онда ће и они другима места своја упустити по оном „Der Mohr hat sein gethan, der Mohr kann gehn“. Међутим слободно је њима и опет надати се солгабировшагу, комесарству ил другим каквим масним звањма, па према томе још управљати своје послове док још могу.

Шта и колико вреде способни, некористољубиви и слободни представници а шта и колико улагивале, страшљивци и себични званичници и представници то сваки који иоле прати рад у својој општини може знати.

У жабаљском срезу већ су вирилисте за представнике наименоване. Ако игде у Чуругу је најопасније. Чујемо да је словом десет чивута и једва два Србина за вирилце постављена. Пошто по закону може у Чуругу према броју становника до 40 чланова представника бити, то би у интересу већине становника добро било, да садања општина идуће представништво на исти број подигне.

Велику улогу особито по простим општинама играју општински званичници, као: кнез, подкнез, бележници, сиротински отац и касир. Ови су тим важнији што су по простим местима представници мање способности. Истина, да би они (званичници) требали да су осим што им закон делокругом прописује, извршиоци наредаба представнишких, али они не само да прекорачују делокруг свој и закључке општинске, него могу што хоће да раде, јер их представници нису кадри ни контролисати ни на одговор позвати а још мање суспендовати за преступе, те онако и јесу банови слободњаци.

Али између свију опет званичника општинских по простим местима најглавнији су бележници, који се на вечито бирају и кога лако се није курталисати. То ти је како се која општина усрећи: или „поштена душа“, или „не дај боже ни душману.“

Па какви ли су ти у старој граници бележници, и јесу ли оспособљени за то премасно звање? За-

пита ће ко. — Јесу, све сами бивши каплари, стражмештери и пензијонарци граничарски; а положили су испите бележничке лане у Сомбору, пошто су пре четири год. као „наши људи и наши синови“ привремено од поглаварства за писаре натароше узети. И јесу способни, јер су млоги са општинама уговорили и обвезали се молбе и деобне уговоре безплатно писати а узети су на годину неки на две, ал се после уговори валда сами поправили па гласе „на неизвесно време а молбе и деобни уговори и остало по законској такси: што више то боље.“ Међутим у жабаљском срезу због „sic volo, sic jubeo!“ наступе „преселенија“ промене натароша и услед тога упражњена места буду избором попуњена, изузимајући само Чуруг, јер је тамо и најспособнији и највештији и најмилији натарош солгабирову, кога вештини ни старији његови нису кадри у траг ући, — но о томе други пут.

Сад смо радознали, хоће ли и у Чуругу бити избор натароша кад су по осталим општинама овога среза натароши редовним избором бирани. И ако, хоће ли чуружани садање натароше бирати. Сумњамо да ће хтети онога који не само начелно — ако га има ил званично радише и гласаше за посланика кога ни један нехтеде од оних који га посадише на натарошку столицу, којима треба да је захвалан док је жив; него који још најнепристојним и најнедостојнијим човека начином служаше се пре избора посланика пишући на својој кући оно што је и за плајаша а камо ли за натароша стидно. Чујемо и то поуздано да је исти натарош са вољом г. солгабирова послао молбу жупанији, да га незнамо по ком § конгрегација потврди за сталног натароша у Чуругу, јер сирома зна да га ниподашто неће чуружани, ако до избора дође. Ако би ово истина било, чуружани ваља одма да надлежно место пажљивим на то учине, да се не збуде што ми сумњамо да тако што сме бити.

Из свега овога видети је да амо предстоји озбиљна и сложна спрема, труд и воља за предстојећи избор општ. званичника и представништва, да не буде после касно лелекање.

Закон о натарошима и поднатарошима и у опште о предстојећим изборима тумачи се амо хотимично како је по натароше и др. званичнике боље, а како је у истини, то мало њи општинара и бирача знају. Н. пр. за поднатароша вели се да је писар кога може прави натарош отпустити кад хоће; али садањи само поднатароши имају поверену им струку рада за коју су одговорни и подписују се.

Зато би добро учинио „Глас Народа“ кога већина сеоски представника и бирача чита, кад би своје читаче послужио било изводом или оригиналом главнијих места из општ. закона о избору.

Ово и оволико држасмо сада као вредно и не локално знања и равнања ради споменути, и ако не буде више нужно нећемо досађивати, ни овога листа запремати.

— **У Карловцима** 12. фебр. На предлог нашег „врховног“ школског референта г. Натошевића отворена је богословија овде у нашем месту — и то I. година на којој има до 16 уписаних ђака и то већином штипендиста народњега фонда са 120 ф. О њиховом владању и понашању у школи и ван школе нећу за сада ништа говорити, а исто тако ни о томе како уче јер то ће показати испит који ће се 4. марта по нашим држати. Но доцније ћу можда повући једно сравнење између ових и старих богослова и њинога живота — а нека ми се не замери кад онда истину рекнем.

Ректор је богословије архиманд. г. И. Руварац! Редовни су професори за сад г. Купусаревић, Думић и придодани г.г. Васа Вујић и Јован Живановић професори на гимназији. — Предмети су предавања ови: 1. Увод у богословију предаје г. Купусаревић. 2. Педагогију Купусаревић. 3. Свето писмо и јеврејски г. Думић. 4. Грчки језик г. В. Вујић. 5. Славенски језик г. Јован Живановић. 6. Пјеније г. Ђура Поповић парох.

При свем томе што врло хрђаво стоји са спомоћним средствима за учење — јер нема штампаних књига него се још мора са диктандо-предавањем и преписивањем предавања да учи то се ипак труде свагда професори да колико је само могуће — слушаоци што више науче.

Имамо јоште и то додати да богословима није као што је прије било забрањено — ићи у читаоницу.

Чујемо да је позван и г. Борота који је на задарској богословији професор да дође, и да је обећао онда доћи кад буде за сталног професора потврђен, — које би требало и са овим садањим професорима учинити.

Држимо да би требало и Мургуловића позвати да као бивши народни питомац овде своје професорско место заузме, — те би се онда могли надати да би из богословије могли излазити свећеници и учитељи народа — који би му — не од штете него од користи били — јер свећеник је једини народни чиновник који би требао а и могао да за напредак и бољитак нашег народа ради.

О благодејанију рећи ћу вам првом приликом коју, а исто тако и о попуњавању патроната и куратора наше гимназије.

Из Слуњског котара 30. јан. Дописи одовуда ријетки су у том народном листу, те би се могло мислити, да се и немичемо, кад абера о народном животу у свјет непуштамо, ма при свем овом знат ће наш народ да се и у Слуњу живи, и читајућем свету познато ће бити бар из други гласила, да се Слуњ у горњој крајини у новије доба знатно опоравио.

У Слуњу је устројена и подигнута зграда за грађанску школу, каквој у горњој крајини подобну тешко би виђети било. У Слуњу је српски кућа и српски породица мали број — десетак кућа са 80 српских душа са частницима. Села, што ово мјесто окружавају могу се узети српска и хрватска. У њему нељелни сајам четвртком доста обилат — котар. судб. пол. општински брзојавни порезни уреди; Срба и Хрвата и у просте дане са свију околни страна доста. Овај народ незазирући један од другога: дружи се тржи, оре, копа, путује, кумује, и у пријатељству и љубави један са другим живе, нит прост Хрват попрјеко гледа Србина, нит Србин Хрвата. У радости и весељу једнога весели се и други, а у туги једнога плаче и други, прости људи, ал благослов божји пребива из међу њих.

Овако живљење могло би се правим божијим рајем назвати. Ма се увукао неки црв, који поштено здраво срце хоће да отрује и зараза ова хоће да се рашири и преовлада, та напаст је и са Адамом посла имала, док га раја лишила није. Напаст неће ни сада да мирује, и да се ћорава посла мане код ова два најсродија племена, те настоји под образином интелигенције да браћу завади, и српско име, српску народност, српску славу, српски понос и српску рјеч у Хрватској да упишти и са лица земље збрише:

Истина, да народ у обће оваку лажну науку презире, ма у појединости и опет се нађе лаковјернијех, који су готови на странпутицу; а шта одовуд сљедује, већ „пропаст твоја од тебе народе,“ а фракција ова шири свој коров, и српској народности у Хрватској друго име прешива, одричући им право генетичног сопственог имена и јавно их народу проповједа „Ришћани Хрвати.“ Пођимо даље: У просторијама грађанске школе у Слуњу одржавана је јуче сједница мјестног школског вијећа. Ту се десило те је и котарски престојник г. Шојат ка истој пришао, школски закон нека каже, дал му је ту мјесто било. Ал да! када је за напредак школе и народа добро је. У истој сједници између остали предмета, што су рјешавати стави општински начелник г. Матић предлог: „да књиге, што су за сиромашну дјецу стигли до к јесени раздавале се не би из тога разлога, пошто су већ сви ученици са потребним књигама снабдевени.“ — На то примети равнатељ грађанске школе г. жупан „да ће још бити између ђака ком би ако и не у грађанској а оно у осн. вањској школи — која књига требати могла, те да се са истима најнужније попуни, а остало по предлогу.

Српски катихита, који је као члан у истој сједници био, дода „да ће и између српске дјеце наћи се, ако која подобна у истим била, која би нужна била са тим прије, што нам их је наклада неподпуно послала.“ Па овај српског катехете додатак изрази котарски предстојник Шојат: „а ђе су та српска дјеца?!“ Катихета му одговори на то: „та и овде су у школи“ а предстојник: „у Хрватској Срба нејма. Срби су у Србији.“ — Катихета: „А да како ви називате овде Србе?“ Предстојник: „Ришћани.“ Катихета: „Та по вјеро-закону ваљда, ал по народности јер то није све једно?“ Предстојник: „Хрвати“. — Дакле „Ришћани Хрвати“ — да је жупник слуњски и мјестни катихета г. Миле Барили на страни кот. предстојника при овој контраверзији био, разумије се, но међутим се је на други предмет прешло.

Дај уздржи народ у слоги, миру и узајамној љубави, де кад су му ближи научњаци тако главу напунили, да јим у њу више паметна ништа стати не може.

Ово је у јавној сједници код јавна збора и договора, код претресања званичног посла збило се, а шта се недогађа у приватном разговору: судити је. — Председатељи цркве особито су позвани, да се на дотичном мјесту заузму и настоје „српско име јавно да се не хрвати, српска народност у хрватској да се по фактичном стању њеном од браће хрвата признаје“ — и дотични да се упуте, подобни отров и раздор међу народ не сијати. — Пак шта мисле та господа од срба у хрватској? — Зар је то међусобна љубав и право братство? Зар је народу до гложења?! та на овако јавно нападање „Ришћани хрвати.“ — Сваком правом Србину крв узаврети би морала. Нека јавни суд народа без пристрастног каже, какова је то иронија: сад „православни хрвати“, а гле! сад опет „ришћани хрвати.“ —

Иронија овака не само „Србину“ — већ баш и у сред хрватске живућем и за свај народ вруће и зрело мислећем правом „Хрвату“ мора несносни и сгадљиви бити, и ако је за свој народ заузет и управ му добра жели, мора настојати и трпити се, да се подобно зло, које ником користи већ срамоту и штету приноси, у самом корјену угуши. — Срби ђе су гођ чествују и љубе хрвате као браћу своју. Њихову народност — особито овде — поштују и високоцјене. Имају право подобно од Хрвата очекивати, па били ови у Хрватској, Славонији, Далмацији и ма гђе: —

Име народно не изумире, већ живи са народом. Име народно не обухваћа разни племена. Име народно није име вјерозаконско, које разни народи једно то исто имају; и ово, тко и мало соли има увиђети и признати мора; и овоје каде се право хоће да суди — јасно као сунце, нити би потреба била сад о том говорити; али када страст занешена облади, те и појединце тамо вуче, ђе не треба и ђе му мјесто није, пак се упише, да од дана отвори ноћ. да народност уништи и да му име његово одрече. — Но слаба су му вјетрила те му лађа и стјену разбити се и потонути мора. — А име српско у хрватској живити ће, док и Срби живе. —

Овде нек је слободно исту господу јавно запитати? дал је та моћ у њих у дал право на то имају? та би било нешто преко сваког умишљаја, који се здравом разуму те и само јеститвеним закону противи. —

Изволите најпростији српски народ у Хрватској запитати за народно му име. Упути ће вас, које је народности. — Погледајте у штатистику; поразговорте се са Раићем, шафариком, Јагићем, Матковићем, Хилфердингом, Добровским. — Запитајте старину Вука и кога гођ хоћете од вредни књижевника; пак ћете видити, да су вам назори слаби, јер ће вас упутити: да Срби у Хрватској живе, и да нису само у „Србији“ — као што ви јавно приповједате. — Учени људи упути ће вас и даље: да су Срби не само у Хрватској, већ ђе гођ жуву и ова прастаро народно име њима живи, пак и трагове своје оставља те и потомству јих предаје као најдрагоцјеније споменике. —

Не стоји то по вашем назору господо да Срби историју своју не познају. Име „Србско“ толико је старо и распрострањено на читајућој публици о истом овде напомињати, и излишно било; ма нека нам публика опрости, када од предстојника запитамо: како је то разумјети када шафарик о српском имену овако казује: „man sieht, dass sieh ableitlinge den Urwurzel „Srb“ befundens als Eigennahmen den Flühse unb Städte durch mechrere sprachen Asiens und Europas zichen.“ — па зар не каже Јагић, „да су још у седмом вјеку Срби са Хрватима у Хрватској становали“ — и зар тако биљег народни да се угуши? —

Та све, да је у Хрватској Срба и незнатан број, Србско име толико је урезато са живими слови, да се обрисати неда. — И да је то велика ријека, која мале прогутава ни тадај неби ништа ваљало; јер „и мали миш великог лава из мреже ослободити може“ — Разгледајмо ове гране нашег живота, пак ћемо видити, да нам је слога најнуждија, увјерит ћемо се, да је прјека потреба брат брату руку помоћи да пружа. Лажљиве пророке што у својој абсурдној ароганцаји народ заводе и гроб му копају презиримо.

Та знамо, какав је хрват пок: Кватерник бијо, пак и опет српску народност у Хрватској порицао није и за српско право овако говори у књиги: „Historisch diplomatisches Verhältniss des Königr. Kroatien zur st. Stefan-Krone 1861.“ — „Das Recht ist nur in solange ein wirkliches Recht, als es allen gemeinsam ist“ — и „Vor allem soll den Serben ihr Recht werden, den Serben, unseren nächsten Stammes-Brüdern, für deren Recht unsere nation durch ihnen letzten Landtag eingestanden ist.“ — Требали још доказа? ево јих:

Зна се, да Срби живу по свој Аусто-Угарској и да јих је до милијун душа, а у горњој крајини да јих преко 260 хиљада. — Питање се само намеће: какав би то разлог бијо, народу овому у његову зеницу дирати и у Хрватској, је га је скоро половина прегазити га хтјети. Није то браћо негдашња поплава. — Ал да, комшија! тко ти је ископао око? — брат — зато је тако дубоко.“ — Али му овде копач помоћи не може, је фала богу сав народ српски и хрватски види, да му је раздор на погибељ. —

Сви народу добра желећи и учени вође Срби и Хрвати, добро знајући своју народност и свој напредак са презрењем посматрају подобна намета; ма! да је онако! јавно изражено и од једног прећераног младића, да „Срба у хрватској нема, већ ришћани хрвати“! — равнодушно мимоићи неби се могло, ма је ово заворније, огадљивије и несносније, када се од људи на челу народа, људи којима напредак слога и љубав народа на срцу треба да лежи чује и баш за догму проповједа. — Та ми смо чврсто држали и подпуно падали се: да овакі људи предстојници народни, када би што подобна и код простог народа опазили, својски да би га на прави пут извели, подучили га и упутили „да се ником у његово право не дира и да се сваком уживање његова права слободно остави“. — Зар је то г. жупниче! пастирска дужност и зар вас је на то поставио дух свети?! —

Још ће мо бити слободни исту господу запитати, што у хрватској „српско име јавно нијечу“ та зар не живу потомци оних Срба, што су се још пре боја Мохачког за владе Матије Корвина у горњо-карловачком и варадинском ђенералату настанили; пак није то један пут, већ много пути и у разни доба турског бјеснила бивало; није то појединa фамилија, већ хиљадама породица; није то у једном мјесту хрватске, већ у накрст по свој овој земљи настанило се и разпрострло; није се то слегло, да се свог имена и народности овде од рече и да медене колаче ужива; већ у слоги са браћом поплаву некрста да одбије и домовину спасе. — није ли свака стопа ове земље и са српском крви заливена; није ли Србима и од предака, славно владајуће прејасне куће њихова народ ност осигурана. нису ли Срби и у изван домовине и са браћом хрватима небројене заслуге стекли; и зар толики народ са толиким пожертвовањем за домовину дотле је код браћа доспијо, да му се у хрватској име изгуби и народност у тамани“?! —

И ово ће мо на повољно разјасњење бити слободни исту господу запитати; Сабори Србски, што се обично од српског народа у мјесту србске патријаршије за нужне цјели обдржавају; какав наслов носе? Дал „ришћанско хрватски“ — ил „Србско народни„ и знаду ли та господа, да српски народ у хрватској из своје средине бира одређени број својих српски заступника за те јавне сборове; пак запитаје гдје гођ хоћете, дали су ти из хрватске српски заступници, православни срби“ ил су „ришћани хрвати“! — народ ће одговорити и доказати народност своју. — јер српски народ позива се из Угарске, Хрватске, Славоније и војничке крајине на те саборе.

Ето! браћо видите, да су Срби и у хрватској“ а не само у Србији. Ма видите ви и осим тога, јер познајете Србе, њима сборите и говорите, њима живите, пак је за дивно чудо код толике свјетлости змтварати очи и што не постоји, тражити. —

НОВИ САД 14 фебруара. *„Келет Непе“* доноси под насловом „ратна грозница у Србији“ допис из Београда, у коме међу осталим и ово стоји:

„Химне (песме) мира у вишим дипломатским круговима — јека убојне трубе у доњим слојевима народа, то је сигнатура (обележје) положаја у Србији. Извешће, које је „канцеларија Њ. Величанства“ цара Александра II. поднела није поспешно започињању рата. Глава „тајне полиције“ таку је слику о политичким и дружтвеним одношајима нацртала, да жалосније нема у Европи.

„Ако војска земљу остави то се лако догодити може, да револуција своју главу подигне“, тако гласи извештај највишег чувара сигурности у „светој Русији.“ Овдашње коловође увек су доњеугарске Србе дражили, али сада подривања њихова иду до бесрамности. Медаље, прокламације и позиви шире се у јужној Угарској. Из свију ових ствари говори најбешња мрзост према Мађарима. — Војни министар је баш сада издао заповест, да у првим данима идућег месеца имају 21 бригада на „последњу смотру“ изићи.

Истоме листу пише се, „да је руски ђенерални конзул у Београдр ових дана како кнезу, тако и министру-председнику врло енергично напоменуо, да Русија намерава, да Србију од опастног бездна рата сачува. Кнез је позвао се на своју миролубивост, коју је више пута показао, а министар-председник је напоменуо, да је Русија пре тежње Срба одобравала. Ђенерални консул допустио је ово последње, али је и изрекао мишлење своје, да је јевропски мир пречи интерес Јевропе.“

За чудо је, како је добро извештен речени лист и то не само о стварима у Србији, већ и у самој Русији. Заиста је вешто момче тај дописник из Београда. Знаде какве извештаје даје глава „тајне полиције“ у Русији! Знаде, да ће револуција подићи своју главу, чим војска остави „свету Русију“. Баш су ти Руси невеже, кад пуштају дописника „К. Н.“, да им у таке тајне завирује и после по свету телали. Но можда је то у свези са „тајном полицијом“ руском, можда се хоће тиме да докаже Србима, како није време ратовању, можда је то у свези са оном „моралном пресијом“ што је Рашид-паша спомиње? Ал' шала на страну! Тај дописник говори како су Срби бестидни већ у продривању у јужној Угарској. Медаље, прокламације и позиви растурују се тамо, у којима је најбешња мржња против Мађара. Међутим нико живи у оним крајевима није видио ни читао тих медаља и прокламација. Једина такова прокламација збиља постоји. И та је, као што смо извештени, послана из „ђенерал-ковнице“ у Београду, послана — уредништву „Кел. Непа.“ Па сад кога да назовемо „бестидним“ ил безобразним?

На ову примедбу опомињемо не само господу у Пешти, већ у самом Београду.

У прошлом броју саопштили смо у кратко радњу главне скупштине задруге за међусобно помагање и штедњу. Додајемо још, да је изабран управни одбор од 20 лица и надзорни одбор од 3 лица. Што се тиче оних 200 ф. а. вр. што су опредељени на добротворне цели, те је скупштина овако расположила: Српском нар. позоришту 80 ф. болници у Херцег-Новом 60 ф. болници у Новом Саду 20 ф. ватрогасном друштву у Новом Саду 20 ф. Жао нам је, што је на тај начин расположено, тако да је на херцег-новску болницу допало само 60 ф, а овамо је јасно, да је на том месту брза и обилна припомоћ најпотребнија. У осталом нека је јавно признање задругарској скупштини што се сетила добротворних цели у опште, херцег-новске болнице особено. Надамо се да ће се наши новчани заводи по осталим местима огледати на тај пример и припомоћи добром делу и од своје стране.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

При закључку листа приспео.

Будим-Пешта 14. фебр, Премештај Шувалова Игњатијева по говору значио би понижење Русије. Вода ноћас нарасла 24 стопе 1 палац. Сад опада.

НОВИЈЕ.

Из *Цариграда* јављају: Обнародована царска и рада даје општу амнестију усташима, који се за четир недеље у своју постојбину враћају и влада ће на свој трошак њихове куће и цркве подићи и даће им средства да могу опет своје послове радити; покрајинске власти ће усташима ове мере саопштити и повратак исељеника олакшати.

— Из *Беча* се јавља да је барон *Родић* вратио се у Далмацију пошто је с грофом Андрашијем договоре свршио. Вест о шиљању ескадре у далматинске воде не обистињава се.

Из *Париза* долази вест, да је у изгледу ово министарство: Дифор потпредседник и за правосуђе Ренон унутарњи, Потио за флоту; Цисе, Деказ Валон и Цело остају и даље министри.

— Из *Цариграда* се пориче она вест, коју је турски лист „Басирет“ донео био, и по којој би Турска, ако српски и црногорски усташи не би за четир недеље оружје положили, с војском ушла у Србију и Црну Гору. Добро би било кад се ова вест не би порицала и кад би Турска то заиста учинила!

— Из *Сплета* јављају, да су Турци злоставили католичког свећеника *Лозића*, услед чега је овај умро.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БУДИМ-ПЕШТА 11 (22) фебруара.

Због опасности воде није било никакве продаје хране.

Узанц-пшеница за мај-јуни фр. 5. 24 за готов новац фр 5. 30 на време.

Зоб за пролеће фр. 8: 82 за новац, фр. 8.93 на време.

У вече 11. (23.) фебруара. Од пролетње пшенице продано је 5000 мет, цен. по ф. 9.96 и 2500 мет. цен. по 10 ф.

Стање воде.

Будим-Пешта 11 (23) фебруара, 5-34 мет. преко нуле, долази.

Земун, 11 (23 фебруара, 2.84 мет. преко нуле, долази.

ПРИПОСЛАНО*).

ИЗЈАВА.

Мени је ово дана дошло до руке неколико споменица на којима се налази тобоже мој лик са мојим именом с једне стране, а са друге стоји застава са надписом: „сложно на Косове године 1389—1876.“ и „слобода, једнакост и братство.“

Незнам ко је творац те споменице и немогу да погодим шта се с њом хтело и хоће да постигне. Обзирући се пак на смутње и свакојака подметања која се мени и према мени чине, ја сам принуђен да се противу ове нове сорте подметања свечано оградим. А допустел' ми прилике, ја ћу потражити лека противу злоупотребе имена.

Бојна 6. (18.) фебруара 1876.

П. А. КАРАЂОРЂЕВИЋ.

*) За ствари под овом рубриком но одговара уредништво ни у ком погледу. — У.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СКУПЉЕНЕ ПРИПОВЕТКЕ

ВЛАДАНА ЂОРЂЕВИЋА

III. књага, цена 1 фор.,

у којој су ове приповетке: Вера у Србина. — Јединица. — Гавран. — Кита цвећа. — Газда Милић и славна комисија. — Како се човек заљубљује, изашла је из штампе и препоручује се својом одабраном садржином свему читалачком свету нарочито пак Српкињама, које желе лепе и српске забаве. Ова је књига угодна и за поклоне о празницима и именданима.

Ко поручи на више, добија на сваки 10 примерака 1 на дар. Књига се шаље с платом у наточ (per Nachnahme.)

У Панчеву фебруара 1876.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

„ЖИЖАК“

ШАЉИВИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за 1876.

ШТО ГА УРЕЂУЈЕ

ЖИЖИНОГ ДЕДЕ СИН

(ал има и абуказемовог масла.)

Овај хуморо-сатирички шаљиви календар у којем има 20 које већи које мањи илустрација, може се добити по 50 новч. комад код Арсе Пајевића у Новоме Саду. Ко поручи више од 10 комада, добиће га за 40 новч.

О ДИФТЕРИТИЧНОЈ ВРАТОБОЉИ

ЗА СРПСКЕ МАТЕРЕ

написао

др. Илија Огњановић.

Садржај: I. *Српским матерама.* II. *Историја* дифтиритиде. III. Како *изгледа* дифтиритида. IV Какви су *узроци* дифтеритиди. V. Како се дифтиритида *лечи. Додатак.* V. *Министарске наредбе* у обзиру на дифтеритиду.

Цена је 20 новч. комад. Ко поручи на више ових књига, добија књижарски рабат 25%. Наручбине с новци ваља слати Арси Пајевићу у Н. Сад.

II. СВЕСКА

„СРПСКЕ ЗОРЕ“

ЗАБАВНО ПОУЧНОГ ЛИСТА СА ИЛУСТРАЦИЈАМА

донела је:

„Слепчева освета.“ Приповетка по немачком од Б. М. (са сликом.) — „Сеоска намигуша.“ Приповетка по Фр. Шпилхагну. — „Абланка“ (са сликом.) „Ратари“. Песма Ђуре Јакшића. „Ђенова“ (са сликом.) — „Од кад постоји човек?“ (са сликом.) „Рјека у Црној Гори.“ (са сликом.) „Путне црте о Босни.“ — „Жудња за титулама.“ Хумористичка лекција од Ђорђа Рајковића. — „Лов на медведа. (са сликом). „Ухваћена“ (са сликом). — „Прегледне белешке“. — „Загонетка.“ — „Решење ребуса у 1. свесци. —

Свеска за март донеће продужење Јакшићеве приповетке „Чича Тима“ и осам слика уз разне забавне и научне чланке. —

„Српска Зора“ излази у месечним свескама од три табака и стаје на читаву годину 4 ф. 80 н. на по године 2 ф. 40 н. а на три месеца 1 ф. 20 н.

Претплата нека се шаље на администрацију „Српске Зоре.“ **(Administration der „Srpska Zora“ Wien III. Pragerstrasse N. 13.)** Претплату из Србије прима књижара В. Валожића у Београду.

II. ИЗВЈЕШЋЕ

добротворног одбора ерцег-новског за пострадале Херцеговце.

Осим објављеног првог извјешћа у бр. 129. „Заставе“ и г. примио је подписани одбор доле назначене прилоге на помоћ пострадалијех Херцеговаца:

Из великог Бечкерека	ф 150	—
„ Новог Сада	„ 470	—
„ Великог Бечкерека	„ 50	—
„ Ирига	„ 22	—
„ Арада	„ 170	—
„ Ирига	„ 65	—
„ Читаоница клинска	„ 10	—
„ Руме	„ 200	—
„ Новог Сада	„ 321	21
„ Ердевика	„ 52	—
„ Великог Бечкерека	„ 87	—
„ Руме	„ 210	—
„ Одесе преко г. Ст. Вучетића	„ 1000	—
„ Земуна	„ 32	—
„ Новог Сада	„ 40	—
„ Панчева	„ 31	30
„ Новог Сада	„ 500	—
„ Бешке	„ 100	—
„ Одесе преко г. Ан. Лазића	„ 435	—
„ Руме	„ 100	—
„ Панчева	„ 100	84
„ Ст. Бечеја	„ 200	—
„ Љубљане	„ 100	—
„ Дубровника Веселински Божидаровић	„ 500	—
„ Новог Сада	„ 500	—
„ Ерцег Новога	„ 10	—
„ Новог Сада	„ 500	—
„ Одесе преко г. Ан. Лазића	„ 172	—
„ Новог Сада	„ 370	—
„ Панчева од уредн. „Панчевца“	„ 53	37
„ Сан-Франциска од Стефана Сеферовића	„ 220	—
„ Товарника од Мл. Поповића	„ 6	—
„ Новог Сада од А. Пајевића	„ 25	
„ Новог Сада од А. Пајевића	„ 700	—
„ Карловаца	„ 60	—
„ Новог Сада од А. Пајевића	„ 30	—
„ Одесе преко г. Ан. Лазића	„ 376	—
„ Новог Сада од А. Пајевића	„ 170	20
„ Одесе преко г. Ан. Лазића	„ 685	—
„ Новог Сада од А. Пајевића	„ 21	60

Осим ове новчане помоћи примљено из војводине различите робе, као одјеће, обуће и завоја за рањене.

Овом приликом држи подписани одбор за своју дужност изјавити свијем гг. приложницима најтоплију братску благодарност на достављеном дару, и у исто доба замолити све родољубе по широком свијету да би се и у будуће побринули око скупљања прилога на помоћ сиротиње херцеговачке, да бар старци, ђеца и жене онијех храбријех бораца не погине од глади и зиме без братске помоћи.

У осталом стално се нада подписани одбор у пробуђену свијест српску, и братско саучешће родољубиви Слављана, у човјечанску дужност свијех просвјешћенијех народа, да неће пустити нејач херцеговачку да скапље од глади без куће и кућишта на туђем земљишту. У тој сталној нади очекује подписани одбор брзе и обилате помоћи.

Од добротворног одбора за пострадале Херцеговце.

У Ерцег-Новому 3. (15) фебр. 1876.

Предсједник
ЂОРЂЕ ВОЈНОВИЋ.

Чланови
ЈОВО НАКИЋЕНОВИЋ.
ЈЕФТО ГОЛКОВИЋ.

ПОЗИВ

на јавна предавања у Новом Саду.

Данас 15. (27.) фебруара биће осамнаесто јавно предавање у позоришној дворани.

Др. Лаза Костић наставиће своје предавање: **„Женске главе из народних песама.“**

За улазак се плаћа **10 нов. од особе.** Чланови „кола“ и српске читаонице имају са породицама својим улазак безплатан.

Почетак је равно у 6 сахата у вече.

Новосадско српско коло.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА „ЗАСТАВЕ“.

Г. Пет. Уз. у Т—цу. Примили смо ваше: „Да се огледамо“ Држимо, да сад није томе време; кад дела говоре, није вам потреба овако расправљање, у толико мање, што се отварају тиме врата и даљој препирци, а то неће бити у интересу саме велике ствари, за коју се борите.

ГГ. Усташким вођама у Ив — и. Примили смо вашу „изјаву против лажарија.“ Неможемо је саопштити из разлога, које горе напомињемо. Устанак српски напредоваће, кад се буде мање обзирало на лица, а више и једнодушније одавало народном великом ускрснућу. Уздати се ваља у правдољубље јавног мнења, које ће после тога сваког оценити према заслузи и пожртвовању. А дотле нека Бог народне слободе даде стрпења јунацима српским и народним мужевима.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Код православне српске св. спиридонске општине у Петрињи упражњено је учитељско мјесто. Плата је годишња 400 ф. а. вр. слободан стан с баштом. Осим учитељске дужности биће обвезан изабрани учитељ у цркви појати и дјецу у пјенију обучавати и код општине перовођа бити и у спровод ићи. Компетенти нека изволе најдаље до 14. марта о. г. своје молбенице са нужнима сведочбама овом школско-црквеном одбору поднети.

Из школско црквене одборске сједнице у Петрињи 29 јануара 1876.

СТЕФАН НОЖИНИЋ, учитељ и перовођа. АМВРОСИ ПЕТРОВИЋ, подпредседник. 2—3

ГЛАСОВИР полован, у врло добром стању, продаје се из слободне руке по умереној цени. Упитати се треба у администрацији „Заставе.“ 3—3

„Сремско карловачка штедионица“ обавешћује своје гг. деоничаре, да чист приход за год 1875 на једну акцију $31\frac{8}{10}$ % износи, да од истог $9\frac{8}{10}$ % у резервни фонд спадају и да ће преостали 22% или 11 фор. а. вр. као делимак (дивиденда) на сваку деоницу почевши од 1 марта т. г. благајне штедионице исплаћивати.

У Карловци 16 фебр.

Управа
„Сремско карловачка штедионице.“

Мануфактурна трговина
НЕСТОРА П. СИМОНОВИЋА
у Иригу

потребује два добра спомоћника, који су вољни ступити нека се одма писмено обрате. 1—3

У МАТИЧИНОЈ КУЋИ

издаваће се у недељу 22. фебруара (5. марта) 1876 у три сахата после подне путем јавне дражбе у најам од 1. маја 1876 а на три године, ове просторије:

1. Један дућан (у ком је била трговина А. Бузека) са подрумом испод њега;

2. Један стан у првом спрату, у ком има: 2 собе са сокака, 3 собе из авлије, 2 кујне, 1 шпајз, таван и комора за дрва.

Примају се и писмене понуде. 1—3

ДОБРИХ ЦИГАЉА
СА ЦИГЉАНЕ
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новом Саду

може се добити, прошле године напечених, по врло умереној цени.

Особито штовану публику, пажљиву чинимо, да је наша цигља већа, него ма која друга.

Дужина је 12 палаца, — ширина 6 а дебљина 3 палца.

Тако исто цигаља, имамо **у великом избору за патос, клинкер и за бунаре у обе величине.**

Цене и робе, може сваки увидити, и о ваљаности се уверити у трговини Браће М. Поповића код „црвене руже“, где се и упутнице добијају.

Без сумње најбољи и најефтинији

КОНЦИ НА КАЛЕМУ,

који су до данас произведене то су од

ОРСА и МЕКНОГТА у ГЛЕЗГОУ

Ors & Macnaught in Glasgow.

Гласе црних и белих 200 рифи у велико ф. 7·25
6 жица „ „ „ „ „ „ „ ф. 9·—
6 жица „ „ „ 300 јарада
при падању сортирана бр. у великом ф. 12·50

Стовариште код Кана и Сингера,

(Kann & Singer,)

Беч, I. Gonzagagasse Nr. I.

где се и све сорте свилених и сомотских пантљика, позаментир и кратка еспапа, ибришима вуне, зефирповесма, лица и мађарских гајтана као и кројачког и чизмарског еспапа ваљано и јефтино. — Наручбине се најтачније извршују и препродавцима се пристојан добитак даје, 20—30

БРАЋА КЕНИГШТЕТЛЕР
У НОВОМ САДУ

код црног буренцета

ПА ЖИТНОЈ ПИЈАЦИ У СВОЈОЈ КУЋИ БР. 1761.

фабрика петороструче сирћета есенције
РУМА И ЛИКЕРА
трговина вина и ракије

препоручују своје добро снабдевено стовариште са свима шпиритуозема. тако и своју петороструче сирћета есенцију, који је на бечкој изложби 1873, на пражкој 1874, на апатинској 1874, на новосадској 1875 и на изложби у Линцу 1875 год. отликовано и која је са извесне киселине и пријатног укуса заиста не надмашима. Ови петостручни сирћета есенција коштају 50 литера 4 ф. 50 н. или један аков од 40 мосова 5 ф. ом. Ова је цена на спрам изврсног квалитета неће есенције врло мала, јер се притом на подвозу млого уштеди.

Цене је остали врста врло умерена а на захтевање шаљемо ценовник и пробу бесплатно. 3—6

ЈЕДИНА ТРГОВИНА У БЕЧУ

која се због хрђаве трговине у данашњем времену нашла побуђена, цену свог еспапа још за 30 процента спустити

КИНЕСКОГ СРЕБРА СТОВАРИШТЕ
H. Bettelheim & Comp. Wien,
Graben 28. vis a vis Sothens Wechselstube

пређе су коштале:

6 каш. за кафу	3.50	сад 1.30	1 кут. за шећер	12.—	сад 6.80
6 каш. за јело	3.50	сад 2.60	1 кут. за масло	5,—	сад 1.60
6 ножева	3.50	сад 2.60	1 цедило за теј	80	сад 30
6 виљушака	3.50	сад 2.60	2 чирака	9.—	сад 2.80
1 каш. за чорбу	5.—	сад 2.20	1 маш. за шећер	2 50	сад 90
1 каш. за млеко	3.50	сад 1.40	Флашице за сирће и зејтин од 4 ф. 7.50.		

Божићни и новогодишњи дарови.

6 ножева, 6 виљушака, 6 к. за јело, 6 к. за каву — сва 24 ком. заједно у елегантној кут. место 24 фр. само ф. 9.25.

6 десерт ножева, 5 дез. виљушака, 5 десерт кашика — 18 комада у елегант. кут. место 13 ф. само 8 ф.

Најнсвија материја за чишћење злата, сребра и кинеског сребра комад 25 н. 6 комада 1 ф. 20 н.

Врло лепи служавника, ибрика за каву и теј, тејсервиса, чирака са три крака, справа за посипање шећера, чашице за јаја, чачкалица за зубе, итд. Наручбине са стране преко поште у наточ а на захтевање шаљем подпун ценовник. 1—6

ВАЖНО ЗА СВАКОГ

само 10 ф. кошта

подпун галантериски посао за чудо јефтини ствари, као:

2 бојадис. слике у оквиру
2 бокала француска за пиће
1 салонско огледало у позлаћеном оквиру
1 корпа за цвеће
1 албум за фотографију
1 елегантана гарнитура за женске
1 свилена лепеза
1 женски појас
1 флаша парфима
1 кафета за младе женске
1 ћилим на сто
2 чирака од бронза
1 звонце за сто
1 кутија за шећер
1 кутија за машине
1 вечито показање датума
1 подпун справ за шав
1 четка за хаљине
1 четка за главу
1 кутија за цигаре
50 тозака енгл. за писма
50 коверта
12 добри оловака
12 комада држаља за пера
1 крајон
1 гарнитура за господу
1 ланац за сат
1 буђелар
1 писаоница
1 књига за белешке
100 к. гвозд. пера
1 леп шарајтов
1 справа за закопчавање
1 Новите за љубезнике
25 к. марама за џеп
1 балон што свира
1 кутија са бојом
1 шаљива играчка
1 приказач времена
1 сакривена змија
1 пустула за 3 милије
1 вел. кутија за „Домино“
1 маказе
2 оквира за фотографије
3 ком. фина сапуна
1 четка за зубе
1 сапун за зубе
1 чешаљ од каучука
1 чешаљ од каучука

Све овде наведене ствари коштају скупа само 10 фор. и могу се добити код

Bazar Blau & Kann
4—10 Wien I. Schwibbogengasse 1.

Наручбине на страни извршују се поштом у наточ.

Част нам је поштованој публици из Н. Сада и околине понизно објаву учинити, да смо ми

радњу шешира, ципела и помодног еспапа за господу —

УДОВЕ ТЕРЕЗИЈЕ КУТН И СИНОВА,

која већ од 32 године на овом тргу постоји, — са целом активом и пасивом **на се примили.**

Умољавајући да старој фирми у обилатој мери поклоњено поверење и нама поклоне, уверавамо поштовану публику, да ћемо подпомогнути ваљским изворима, у стању бити захтевима наших поштованих муштерија подпуно одговорити. —

С поштовањем

3—3 **АРТУР Ј. КУТН и ЛЕДЕРЕР.**

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија